

Po Dunaji dole vodou

Down the Danube, down to the bottom

Vladimír KOVÁČ

AQ-BIOS, spol. s r.o., Muránska 28, 84110 Bratislava, SR; vladimir.kovac@aqbios.com

V Dunaji bolo doteraz zistených viac ako 100 druhov rýb, čo predstavuje najvyššie druhové bohatstvo spomedzi všetkých riek Európy. Vďaka pôvodnej rozmanitosti habitatov sa v strednom toku Dunaja, ktorý sa začína Devínskou bránou (rkm 1880), vyskytuje vyše 70 druhov rýb. Vodné ekosystémy tečúcich vôd sú však v súčasnosti výrazne poznačené deštrukciou habitatov a klimatickou zmenou, čo je následne sprevádzané biologickými inváziami. Analýzy uskutočnené v rámci interkalibrácie národných metód stanovenia ekologického stavu veľmi veľkých riek v zmysle Rámcovej smernice o vodách EÚ preukázali, že vplyvy jednotlivých antropogénnych disturbancií môžu pôsobiť synergicky, v dôsledku čoho ich účinok na vodné ekosystémy narastá. Za posledné desaťročia boli ako hlavné disturbancie v európskych tokoch identifikované hydromorfologické zásahy (48,2 % tokov) a zmeny habitatov (42,7 % tokov). Aj na slovenské rieky, vrátane Dunaja, v súčasnosti pôsobia najmä hydromorfologické zásahy a klimatická zmena. Hydromorfologické zmeny majú často za následok pokles rozmanitosti a abundancie druhov, zmeny v štruktúre populácií, a tiež obmedzenie migrácií, čo limituje reprodukciu mnohých druhov rýb. Hydromorfologická degradácia vedie k väčšej náchylnosti tokov na obsadenie inváznymi druhmi, pričom k zvýšenej invazibilite spoločenstiev prispieva aj klimatická zmena. V dôsledku hydromorfologických zásahov nemajú populácie rýb slovenského úseku Dunaja dostatok neresísk ani habitatov vhodných na vývin a rast juvenilov. Pokles početnosti rybích populácií v Dunaji je alarmujúci, nakoľko v porovnaní so stavom pred pol storočím dosahuje podľa expertných odhadov až 70 %. Pravidelný monitoring Vodného diela Gabčíkovo prináša unikátnu časovú sériu dát od roku 1991 (t.j. 30 rokov). Od roku 2005 je stav rybích spoločenstiev hodnotený Slovenským ichtyologickým indexom (FIS) trvalo v najhoršej, 5. triede ekologického stavu. Podobne, rozsiahly výskum z roku 2019 realizovaný v rámci Joint Danube Survey 4 metódou v súlade s Rámcovou smernicou o vodách EÚ, zaradil všetky štyri sledované vodné útvary od Bratislavy po Štúrovo do najhoršej, 5. triedy ekologického stavu. Prednáška má podobu obrazového i dátového sprievodcu po Dunaji dole vodou v čase a priestore a sumarizuje 40 rokov skúseností a výskumu autora.